

Opinions of Guidance and Psychological Counseling Teacher Candidates on Special Education

Emrah Marul¹, Mehtap Karacil²

¹Anadolu Üniversitesi, Türkiye, emrahmarul@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7084-3044

²Bayburt Üniversitesi, Türkiye, mehtapkaracil@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3741-1121

To cite this article: Marul, E., & Karacil, M. (2022). Opinions of guidance and psychological counseling teacher candidates on special education. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 3(1), 76-90.

Received: 03.26.2021

Accepted: 09.04.2021

Abstract

The aim of this research is to examine the opinions of teacher candidates studying in the guidance and psychological counseling program on special education. The research was designed with the qualitative research method. The data of the research were collected through semi-structured interviews. In addition to these, data were collected through researcher diary and document review. The collected data were analyzed with qualitative descriptive analysis techniques. Themes were formed according to the findings obtained from these analyzes. These themes that emerged in line with the opinions of teacher candidates; Insufficient number of special education lessons, not including applications with individuals with special needs, the nature of the course and the instructor's not being an expert in the field. In line with the findings obtained, suggestions for future research and practice are presented.

Keywords: Guidance and psychological counseling, Special education, Teacher candidates

Article Type:

Original article

Ethics Declaration:

In this study, all the rules stated to be followed within the scope of "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out.

The data of the study were collected before 2020 and there is no ethics committee permission document. However, a special permit was obtained from the Ministry of National Education.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime İlişkin Görüşleri

Öz

Bu araştırmanın amacı, rehberlik ve psikolojik danışmanlık programında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile desenlenmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Bunlara ek olarak, veriler araştırmacı günlüğü ve doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler nitel betimsel analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Bu analizlerden elde edilen bulgulara göre temalar oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan bu temalar; özel eğitime ilişkin ders sayısının yetersiz oluşu, özel gereksinimli bireylerle uygulamalara yer verilmemesi, dersin işlenişinin niteliği ve dersi veren öğretim üyesinin alanda uzman olmaması şeklindedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ileriye yönelik araştırma ve uygulamaya dönük öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Öğretmen adayları, Özel eğitim

Giriş

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2018 yılında yayınlamış olduğu “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (ÖEHY) özel eğitimi “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi” olarak tanımlamaktadır (MEB, 2018). Aynı yönetmelikte özel gereksinimi olan birey ise “bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey” olarak tanımlanmaktadır. Normal gelişim gösteren akranlarından gelişimsel düzeyleri, ihtiyaçları, gereksinimleri farklılık gösteren bireylere özel olarak yetiştirilmiş personel ile eğitim vermek gerekmektedir (Cavkaytar & Diken, 2005; Eripek, 2005; Werts, Culatta & Tompkins, 2007). Bu eğitimi verebilecek personelin yetiştirilmesi ise üniversitelerin ilgili eğitim fakültelerinin sorumluluğundadır. Üniversitelere giriş sınavlarında gerekli puanı alan herkes öğretmenlik bölümlerinde okuma hakkı kazanmaktadır. Öğretmenlerin niteliği doğrultusunda başka herhangi bir değerlendirme sisteminin olmaması özel gereksinimli bireylerle çalışacak uzmanların yetiştirilmesinde tartışılması gereken bir konu olmasına neden olmaktadır (Çelik, Yorulmaz & Çokçalışkan, 2019; Tosuntaş, 2020; Tuğluk & Kürtmen, 2018). Özel gereksinimi olan bireylere sunulan özel eğitim hizmetinin istendik hedefler doğrultusunda sürdürülebilmesi için eğitim sistemi içerisinde önemli bir ögesi olan öğretmenlerin mesleki yeterliliklerine bağlıdır (Gürkan, 1993). Özel eğitim disiplinler arası bir çalışmayı gerektirmektedir. Süreç içerisinde sadece özel eğitim öğretmeni değil aynı zamanda diğer eğitim paydaşlarının da aktif katılımını gerektirmektedir. Bu paydaşlardan biri de rehber öğretmenlerdir. Özel gereksinimi olan bireyin eğitsel tanı ve değerlendirilme sürecinden başlayarak eğitim ortamlarına katılım ve devamını takip eden bir süreç içerisinde rehber öğretmenler aktif bir şekilde görev almaktadır (Aksoy & Diken, 2009).

MEB, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Yönetmeliğinde (2020), “psikolojik danışmayı, bireylere kendini tanıma, karar verme ve problem çözme becerisi kazandırmayı, bireylerin kişisel ve toplumsal uyumlarını gerçekleştirmelerini ve iyilik hallerini geliştirmelerini amaçlayan, bireysel ve grupla profesyonel olarak yürütülen psikolojik yardım süreci” olarak tanımlamaktadır. Rehber öğretmen/psikolojik danışman kavramlarını “eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan, okul rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulanması ve koordinasyonunun sağlanmasında program sorumlusu olarak görev alan, rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini sunan personeli; psikolojik danışman ise üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış personel” olarak tanımlamaktadır (MEB,

2020). Tan (2014) rehberliği, "bireyin en uygun şekilde kendini geliştirmesini ve doyum verici uyumlar sağlamasında gerekli olan tercihler, yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve bu tercih ve kararları yürütmesi için bireye yapılan planlı ve profesyonel bir yardım hizmeti" olarak tanımlamaktadır. Rehberlik hizmetinin merkezinde birey vardır (Yeşilyaprak, 2004). Psikolojik danışma ise çok daha genel bir anlamı ifade etmekte ve ülkemizde yaygın olarak eğitim alanlarında verilmektedir. MEB bünyesinde okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar, sınıf içerisinde görev yapan rehber öğretmenleri ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) görev yapan danışmanlar bulunmaktadır (Akkök & Watt, 2003). Bailey, Henderson, Krueger ve Williams'a (1998) göre, okullarda görev yapan psikolojik danışmanların rolü bütün öğrencilere rehberlik sağlamak ve onların sosyal, duygusal, akademik gelişimlerine katkı sağlamaktır.

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) bölümleri üniversitelerin 4 yıllık eğitim veren eğitim fakültelerinden gerekli sorumlulukları yerine getirmeleri sonucunda öğretmen adaylarına rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni olarak mezun etmektedir (MEB, 2020). Bu programdan mezun olanlar çalışma alanları olarak MEB'e bağlı okullarda rehber öğretmen olarak veya Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) görev yapabilmektedirler (Yüksel, 2010). RAM da görev yapan rehber öğretmenler özel eğitime ihtiyacı olduğuna dair tıbbi tanısı konan çocukların eğitsel tanılama süreçlerini sürdürmektedirler (Vural Batık & Fırıncı Kodaz, 2018). Bu süreç özel gereksinimi olan birey için oldukça önemlidir. Bu süreçte bireyin yetersizlik türünün ne olduğu, yetersizlik derecesinin miktarı ve değerlendirme sonrasında bireyin kaynaştırma eğitimine veya özel eğitim okuluna yerleştirilmesi gibi kararlar verilmektedir (Gürsel, 2005; Kargın, 2009; MEB, 2020). Tanılama ve değerlendirme işlemleri RAM'larda çalışan uzman personel tarafından oluşturulmuş özel eğitim değerlendirme kurulu kararıyla yapılmaktadır ve buraya başvurular genellikle aile, sınıf öğretmenin öncülüğünde okul yönetimi ve herhangi bir zihinsel yetersizliği olmayan 18 yaş üzeri bireyler tarafından yapılabilmektedir (MEB, 2020).

MEB, 2018 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (ÖEHY) de özel gereksinimi olan bireyin değerlendirmesini yapan kurul içerisinde psikolojik danışman, RAM müdürü, özel eğitim öğretmeni ve çocuk gelişimi alanında uzman olan personellerin bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Özel gereksinimi olan bireylerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine olan gereksinimleri, Özgüven'e (2001) göre özel gereksinimi olan bireylerin rehberlik ve psikolojik hizmetlerine olan gereksinimleri özel gereksinimi olan bireylerin çevrelerine uyumda sorunlar yaşamaları ve sosyal ilişkilerinin zor olması, kendilerini tanıma ve kendilerini kabul etmede normal gelişim gösteren bireylere göre çok daha fazla gereksinime ihtiyaçlarının olması, iletişimi başlatma iletişimi sürdürme gibi dilsel becerilerde sorunlar yaşamaları, çevrelerindeki diğer kişilerin olumsuz tutumlarının sonucunda yaşamlarında problemler yaşamaları, sosyal kabulde sorunlar yaşamaları olarak açıklanmaktadır. Belirtilen durumlardan dolayı özel gereksinimi olan bireylerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde yararlanmaları gerekmektedir. Özel gereksinimi olan bireylere sunulan hizmetlerin temel işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır (Özgüven, 2002):

1. Özel gereksinimi olan bireylerin ilgilerini ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak onları güdüleyecek etkinlikler ile onların becerileri geliştirmeyi sağlamak,
2. Özel gereksinimi olan bireylerin kendilerine yönelik olumlu bir benlik kazanmalarını sağlayarak onların güvensizlik duygusundan kurtulmalarını sağlamak,
3. Özel gereksinimi olan bireyin ailesi, öğretmeni ve diğer kişiler arasında etkileşimi sağlayıcı rolü sağlamak,
4. Özel gereksinimi olan birey için hazırlanacak olan Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı'nın (BEP) hazırlanmasında görev almak,
5. Özel gereksinimi olan bireylerin meslek edinmeleri konusunda onlara rehberlik sağlamak ve böylece bireylerin bağımsız yaşama katılımını sağlamaktır.

Özel gereksinimi olan çocukların topluma aktif katılımlarının sağlanmasında ve bağımsız yaşama becerileri edinmelerinde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının katkısı bulunmaktadır (Bülbin, Ünsal & Özokçu, 2004; Gözün & Yıkmış, 2004). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ile özel gereksinimi olan öğrencinin neleri yapabildiğinin ve hangi alanlarda desteğe ihtiyacı olduğunu, bunların sonunda bireyin alması gereken ek bir özel eğitim hizmetlerinin gerekliliği belirlenmektedir (Kargın, 2007). MEB bağlı ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenler, görev yaptıkları okullarda özel gereksinimi olan bireylerin fark edilmesinde veya görev yaptıkları okullardaki kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarına yerleştirilen özel gereksinimi olan bireylerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanması sürecindeki ekipte yer alması gerekmektedir (MEB, 2020). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarısı ekip çalışmasına bağlıdır. Öğrencinin bir ekip tarafından değerlendirilmesi her bir uzmanın öğrenciyi değerlendirilmesi öğrenciye yönelik gerçekleştirilecek hedeflerin doğru planlanmasını sağlayacaktır (Batu, Kırcaali-İftar & Uzuner, 2004; Kırcaali-İftar, 1998).

Çocukların özel eğitime ihtiyacı olduğu tanısı alan aileler birtakım zorluklar yaşamakta ve bu süreçte desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Kuzgun, 2016). Rehber öğretmenler aynı zamanda özel gereksinimi olan çocuklara sahip ailelere de rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sunulmasında önemli görevler üstlenmektedirler. Ailelerin süreç içerisinde güçlü kalmalarını sağlamada rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesi önemlidir. Ailelerin sorunlarına çözümler önermek, onların çocuklarının kabulünü sağlamalarına yardımcı olmak ailelere verilecek rehberlik hizmetleri arasında yer almaktadır (Küçük, 1999).

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının mezun olduktan sonra çalışacakları kurumlarda özel gereksinimi olan birey ile karşılaşma oranları oldukça yüksektir. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde eğitime devam eden öğretmen adaylarının özel eğitim ve özel gereksinimi olan bireylere ilişkin mesleki yeterlilikleri önem kazanmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleri ile yapılan öz yeterlilik çalışmaları genellikle onların yapacağı danışmanlık yeteneği üzerine odaklanmıştır (Larson & Daniels, 1998; Perry, 1993). Nitekim rehberlik ve psikolojik öğretmen adaylarının kazandıkları bilgilerin, becerilerin, deneyimlerinin ve tutumlarının yanına ek olarak özel gereksinimi olan bireylerin yaşayacakları sorunlarla ilgili öz yeterlilik algılarının süreci olumlu yönde etkileyeceği için önemlidir (Aksoy & Diken, 2009). Bu bağlamda bütün öğretmenlerin öz yeterlilikleri derslerine girmiş oldukları hem normal gelişim gösteren öğrenci hem de özel gereksinimi olan öğrencinin akademik başarısı için oldukça önemli bir etken olmaktadır (Demir, 2009; Schunk, 2008).

Araştırma Problemi

Bu çalışma rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda daha önce yapılmış çalışmaların güncellenerek öğretmen adaylarının görüşlerinin ne yönde değişiklik gösterdiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının özel eğitim öz-yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni ve Katılımcılar

Bu çalışmada rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında araştırma deseni olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi" gibi

nitel veri toplama teknikleriyle doğal ortamında bağlama uygun verilerin toplanması sürecini içermektedir (Creswell & Creswell, 2017; Yıldırım & Şimşek, 2018; Yin, 2009). Nitel araştırmalarda en yaygın veri toplama yöntemi görüşmedir (Chadwick, Bahr & Albrecht, 1984). Görüşme yöntemi, veri topladığımız kişilerin bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya çıkarmayı sağlayan güçlü bir veri toplama yöntemidir (Bogdan & Biklen, 2007). Uzuner (1999, s.180)'e göre görüşme "iki kişi arasında gerçekleşen bilgi almayı hedefleyen amaçlı sohbet olarak tanımlanmaktadır". Görüşmeler, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Patton, 2005).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacı günlüğü ve doküman incelemesi ile veriler toplanmıştır. Yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme teknikleri arasında olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2002; Uzuner, 1999; Yıldırım & Şimşek, 2018). Ayrıca araştırmada kullanılan doküman incelemesi de yazılı ve görsel içeriklerin araştırma süreci içerisinde çeşitli veri kaynağı sağlayarak araştırmanın geçerliğini artırmaktadır (Bogdan & Biklen, 2007; Yıldırım & Şimşek, 2018).

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmamız kapsamında amaçlı örnekleme yöntemi ile katılımcılar belirlenmiştir. Patton'a (2005) göre, amaçlı örnekleme olgu ve olayların açıklanmasında yarar sağlamaktadır. Bu araştırmada 2019-2020 eğitim öğretim yılında güz döneminde Türkiye'deki bir üniversitenin rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümüne devam eden ve 4. sınıfta eğitim gören 15 öğretmen adayı (7 kadın ve 8 erkek öğretmen adayı) oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan her bir öğretmen adayından yazılı onay alınıp, katılımın gönüllülük esasına göre olmasına dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırmacılar konu ile alakalı alanyazın taraması yaparak ve araştırmacının amacına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme sorularını hazırlamışlardır. Soruların hazırlanmasında konunun bütün yönleriyle ele alınması göz önünde bulundurulmuştur. Hazırlanan görüşme soruları uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşünden gelen dönütler doğrultusunda sorular düzenlenmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları şu şekildedir:

1. Lisans eğitimin boyunca almış olduğun özel eğitim dersleri nelerdir?
2. Almış olduğun derslerin içerikleri ve işleniş hakkında neler düşünüyorsunuz?
3. Bu derslerin RPD bölümü için yeterliliği konusunda neler düşünüyorsunuz?
4. Almış olduğun derslere göre meslek hayatında özel gereksinimi çocuk veya aile ile çalışma konusunda görüşlerin nelerdir?
5. Özel gereksinimi olan çocukla birlikte uygulama yapma hakkında neler düşünüyorsunuz?
6. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü için hangi özel eğitim derslerinin olması gerektiği konusunda neler düşünüyorsunuz?
7. Bu derslerin verilmesinde öğretim elamanının özel eğitim alanında uzmanlığının olması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Görüşmeler öğretmen adaylarının kendilerinin rahat hissedecekleri ve kendilerinin belirledikleri ortam ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler her bir öğretmen adayı ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler kayıt altına alınarak ikinci araştırmacı tarafından da kontrol edilmiştir. Katılımcılara istedikleri zaman görüşmeden çekilebilecekleri bilgisi görüşme öncesinde verilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz (Yıldırım & Şimşek, 2018) yöntemi ile analiz edilmiştir. Görüşmeler gerçekleştirildikten sonra her iki araştırmacı tarafından dökümü gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonrasında veriler eşleştirilmiştir. Eşleştirme sonrasında öğretmen adaylarının görüşleri sınıflandırılmıştır. Daha sonra temalar belirlenerek verilere son şekli verilmiştir. Bahsedilen araştırma ve analiz süreci her iki araştırmacı tarafında ayrı ayrı yapılmıştır. Daha

sonra öğretmen adaylarının görüşleri doğrudan alıntılar yapılarak bulgular bölümünde sunulmuştur. Alıntılar yapılırken etik ilkeler göz önünde bulundurularak öğretmen adaylarının kendi isimleri yerine her bir öğretmen adayında numara verilerek öğretmen adayı 1 (ÖA1) veya öğretmen adayı 5 (ÖA5) şeklinde kısaltılarak kodlanmıştır.

İnandırıcılık

Nitel araştırma deseni ile yapılan çalışmalarda inandırıcılık önemli bir ölçüt olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada inandırıcılığı sağlamak için bazı önlemler alınmıştır. Aşağıda bu önlemlere dair örnekler verilmiştir:

- Araştırmacını bulgularda ulaşılmış olduğu yorumları katılımcılar ile gözden geçirmiş ve teyit edilmiştir.
- Veri kaybını önlemeye yönelik görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Alınan ses kayıtları her iki araştırmacı tarafından dökümü yapılarak geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.
- Görüşme soruları hazırlanırken alanda uzman bir araştırmacı tarafından gözden geçirilmiştir.
- Görüşme soruları ile pilot çalışma yapılarak sorularda düzenlemeler yapılmıştır.
- Veriler toplandıktan hemen sonra katılımcıların teyidi istenmiştir.
- Toplanan verilerde tutarlılık göz önünde bulundurulmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde günlük, yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman incelemesi sonrasında toplanan veriler betimsel analiz ile analiz edilmiş ve öğretmen adaylarının görüşme sorularına vermiş oldukları yanıtlardan elde edilen bulgular sunulmuştur.

Lisans Eğitimi Boyunca Almış Olduğunuz Özel Eğitim Dersleri Nelerdir?

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları yanıtlarından elde edilen bulgulara göre 4 yıllık eğitimleri boyunca almış oldukları özel eğitim alanıyla ilgili derslerinin sayılarının az olduğunu ifade etmişlerdir:

“Özel eğitim, öğrenme güçlükleri ve yaşam dönemleri ve uyum problemleri dersini bugüne kadar işledik. Genel anlamda değerlendirdiğimizde bu derslerim PDR alanı müfredatında olmasının çok olumlu ve pozitif bir katkısının olacağını düşünüyorum. Meslek hayatında bu derslerin içerikleri ile ilgili durumların kesinlikle karşımıza çıkacağını düşünmekle birlikte derslerin daha geniş bir şekilde müfredatının derinleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bundan dolayı verilen derslerin yeterli olmadığını düşünüyorum. (ÖA2)”

“Açıkcısı yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü her ne kadar teorik olarak aldığımızı düşünsekte meslek hayatımızda farklı farklı birçok durumla karşılaşacağız. Özel bir hassasiyet gerektirdiğinden, mesleğimiz için kilit nokta durumunda olan bir alandır. Erken teşhis hayat kurtarır mantığı ile düşünenecek olursak okul hayatımızda gereken eğitimi almamız önemli diye düşünüyorum” ifadesini kullanmıştır. (ÖA4)”

Araştırmaya katılan 12 öğretmen adayı yukarıda ÖA2 ve ÖA4’ün ifade etmiş oldukları gibi özel eğitim ile ilgili almış oldukları ders sayılarının az olduğunu ifade etmişlerdir. İki öğretmen adayı ise ÖA13 ve ÖA10 almış oldukları özel eğitim derslerinin kendileri için yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. ÖA13 düşüncesini “*Yeterli olduğunu düşünüyorum. Mesleki anlamda bana yeterli*” cümleleriyle ifade ederken ÖA10 ise “*Bence gayet iyi işledik ama uygulamalı olarak görmemiz daha etkili olabilirdi.* (Ö10)” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Bunların sonucu olarak araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans eğitimleri sürecinde almış oldukları özel eğitim derslerinin sayısının az olduğu söylenebilir.

Almış Olduğunuz Derslerin İçerikleri ve İşlenişi Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?

Ders İçeriği ve İşlenişine İlişkin Görüşler

Rehberlik ve psikolojik öğretmen adaylarının almış oldukları derslerin içerikleri ve derslerin işlenişine yönelik yanıtlarından elde edilen bulgulara göre öğretmen adayları almış oldukları derslerin içeriklerinin yetersiz olduğunu ve derslerin işlenişinde uygulamaya yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Özellikle şu ders olsun diye bir görüşüm yok. Fakat içerik olarak daha kapsamlı ve uygulamaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Örnek vermek gerekirse, dönemlerin birisinde rehabilitasyon merkezinde staj dersi yapılabilir. Biz rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencileri için faydalı olabileceğini düşünüyorum. (ÖA5)”

“Özel öğrenme güçlüğü derslerinin daha da kapsamlı olması ve çeşitlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu tip durumlar en çok karşılaşılan vakalar olduğu için bu tip derslerin daha da üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Lisans eğitimi boyunca bu tip derslerin birinci sınıftan son sınıfa kadar bütün kademelerde olması bu konulardaki verimliliği yükselteceğini düşünüyorum. (ÖA6)”

Araştırmaya katılan rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının tamamı almış oldukları derslerin içeriklerinin ve dersin işlenişinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bir önceki bulguda almış oldukları ders sayılarının yeterli olduğunu ifade eden ÖA10 ve ÖA13 ders içeriklerinin yeterliliği konusunda diğer katılımcılarla aynı görüşe sahiptirler.

Bu Derslerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü için Yeterliliği Konusunda Neler Düşünüyorsunuz?

Alan Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Öğretmen adaylarının yanıtlarından elde edilen bulgulara göre rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü içerisinde özel eğitim derslerinin yetersiz olduğu ve mümkünse başka özel eğitim derslerinin de programa eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Bizler için bu derslerin olması yeterli durmuyor. Bence daha farklı dersler de eklenebilir. Mesela otizm ile alakalı bir ders olsa çok iyi olur. Böylece ilerde otizmlili bir çocuk gördüğümüzde ne yapacağımızı biliriz en azından. Tabi tam olarak olmaz. (ÖA9)”

“En azından dikkat eksikliği dersini görmeliydik belki son dönemde vardır bilmiyorum. Ben bu derslerin eğitim bilimleri derslerinden daha gerekli olduğunu düşünüyorum. Pratikte işimize yarayacak şeyler öğrenmeliyiz. (ÖA15)”

Katılımcı öğretmen adaylarının 14 tanesi özel eğitimle ilgili başka derslerinde programa eklenebileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından ÖA11 ise diğer katılımcılardan farklı olarak: “Aslında ben özel eğitimle alakalı çalışmayı düşünmüyorum. Yani bu dersler yeterli gibi zaten. Çünkü çok ders olması zaten fazla ders vardır daha artacak. (ÖA11)” olarak ifade etmiştir.

Almış Olduğın Derslere Göre Meslek Hayatında Özel Gereksinimi Çocuk veya Aile ile Çalışma Konusunda Görüşlerin Nelerdir?

Mesleki Yeterliliğe İlişkin Görüşler

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adayları ile yapmış olduğumuz görüşmelerde öğretmen adayları alınan derslerin mesleki hayatlarına olabilecek katkısına dair şu görüşleri paylaşmışlardır.

“Bu dersler çalışma hayatım için yeterli değil daha pratiğe dökülmüş süreci tam olarak nasıl yöneteceğimi öğrenebileceğim dersler görmek isterdim. Özel gereksinim duyan bir çocuk veya aile ile çalışmak büyük bir sorumluluk ve maneviyat gerektiriyor bunu yapabilme yetisini maalesef kendimde çok göremiyorum. Çok sabır ve sebat sahibi olmak gerekli bunun için ayrıca biraz daha soğukkanlı olmak lazım diye düşünüyorum ve ben işime duygularımı karıştırabilirim bu da pek sağlıklı olmayabilir. (ÖA11)”

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 14 tanesi yukarıda ÖA11 gibi benzer düşüncelere sahipken, öğretmen adaylarından bir tanesi ÖA9 ise kendisini almış olduğu derslerle yeterli gördüğünü ifade etmiştir. ÖA9’un ifadeleri şöyledir: “Çalışmayı düşünürdüm.

Tanı konusunda yeterince donanımlı olduğumuzu düşünüyorum fakat müdahale kısmı konusunda biraz çekiniyorum çünkü bazen teori uygulamada zayıf kalabiliyor.”

Bunların sonucu olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde eğitimine devam eden öğretmen adayları almış oldukları özel eğitimle ilgili derslerle kendilerini mesleki anlamda yeterli görmedikleri söylenebilir.

Özel Gereksinimi Olan Çocukla Birlikte Uygulama Yapma Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?

Uygulamaya İlişkin Görüşler

Katılımcı öğretmen adayları özel gereksinimi çocuklarla birlikte uygulama yapmaya yönelik görüşlerinde ise elde edilen bilgilere göre uygulamaya yönelik önemli eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının tamamı uygulama konusunda kendilerini eksik hissettiklerinden bahsetmişlerdir.

“İkinci sınıfta almış olduğum okullarda gözlem dersinde okulumuzda özel gereksinimi olan bir çocuk bulunmamaktaydı. Böyle bir çocuk görmedim bundan dolayı. Eğitim sürecine baktığımızda teorik anlatımların yeterli olmadığını uygulama kısmında da sahada böyle tip çocukları görmeyen çok daha büyük bir faydası olacağını düşünüyorum. (ÖA1)”

Öğretmen adayları almış oldukları ders kapsamında uygulamaya hiç gitmediklerini herhangi bir özel gereksinimi olan bireyle çalışma yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler bu durumu sadece uygulamaya gitmedik gibi yorumlarken bazı öğretmenler ise uygulama yapmamalarının mesleki anlamda onlara ilerleyen süreçlerde zorluk yaşatacağından bahsetmişlerdir. Ö6'nın ifadeleri şöyledir: “*Uygulamaya hiç gitmedik. Bence özel eğitime muhtaç çocukları görseydik farkındalık açısından daha iyi olurdu. (ÖA6)*”

Öğretmen adaylarından bir tanesi ise (ÖA7) daha önce yapmış olduğu staj uygulamalarında özel gereksinimli çocukla karşılaştığını fakat bunun yeterli olmadığı ifade etmiştir. ÖA7'nin ifadeleri şöyledir: “*Uygulama olarak staj eğitimimde karşılaştım diyebilirim. Kaynaştırma eğitimi kapsamında otizmliler öğrenciler tanıdım. Tabii ki gerekli olduğunu düşünüyorum. Sonuçta yaşayarak öğrenmenin her zaman için teoriden önemli olduğunu düşünen birisiyim”.*

Bunların sonucu olarak öğretmen adayları uygulama yaparak özel gereksinimli bireyle deneyim kazanmanın mesleki anlamda onlar için faydalı olacağını düşündükleri söylenebilir. Bu kapsamda araştırmaya katılan bütün öğretmen adayları uygulama olması gerektiğini ve uygulamada birebir özel gereksinim olan öğrenciyle deneyim kazanmanın gerekliliğini belirtmişlerdir.

Bu Derslerin Verilmesinde Öğretim Elamanının Özel Eğitim Alanında Uzmanlığının Olması Hakkında Neler Düşünüyorsunuz?

Öğretim Üyesinin Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adayları almış oldukları özel eğitim dersini veren öğretim üyesinin mesleki yeterliliği hakkında görüşler bildirmişlerdir. ÖA12 özel eğitimle alakalı verilen dersin teorik bölümünün eğitim fakültesinde çalışan eğitim bilimleri alanındaki herhangi bir öğretim üyesinin verebileceği ifade etmiştir. ÖA12'nin ifadesi şöyledir: “*Teorik olan kısmının eğitim hocalarıyla, uygulamalı olan kısmının özel eğitim uzmanı tarafından işlenmesi daha mantıklı olabilir.”*

ÖA8 ise bütün derslerin uzman öğretim üyeleri tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Tabii ki de sadece bu dersler için değil tüm derslerimiz alanında uzman öğretim elemanları tarafından verilmelidir. Çünkü yanlış öğrenilen veya hata sonucu yanlış aktarılan bir bilginin ilerideki meslek hayatımızda birçok olumsuz sonuca yol açabileceğini göz ardı edemeyiz. Bu yüzden alanında uzman kişilerin, uzman oldukları alanda ders vermeleri taraftarıyım (ÖA8).”

Araştırmaya katılan diğer öğretmen adaylarının tamamı bölümde verilecek olan özel eğitim dersinin uzman öğretim üyesi tarafından verilmesinin meslek hayatlarında onlara olumlu katkıları olacağını, özel gereksinimi olan çocuğu daha iyi tanıyabileceklerini belirtmişlerdir. ÖA5'in görüşü şöyledir: *"Kesinlikle uzman biri tarafından verilmeli. Çünkü eğitimin kalitesinin çok önemli olduğu bir ders için alında yetkin bireylerin bu derslerin bu dersleri vermesinin önemli olduğunu düşünmekteyim."*

Bu bulgular ışığında izleyen bölümde araştırmanın sonuç ve tartışma bölümüne yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında öğrenim gören öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğrenim gördükleri programda almış oldukları özel eğitim dersleri, derslerin uygulama içerip içermemesi, aldıkları derslerin mesleki yeterliliklerine katkısı ve almış oldukları özel eğitim dersini veren öğretim üyesinin yeterliliği konusunda sorunları olduğu tespit edilmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında eğitim gören öğretim elamanlarının özel eğitim konusunda ne kadar önemli bir yere sahip oldukları düşünüldüğünde bu çalışma öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda nerelerde eksiklikler olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çetin (2004) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının, yeterli sayıda özel eğitimle ilgili ders alamadıklarını, derslerin uygulamaya yönelik olmadığı ve dersi veren öğretim üyesinin özel eğitim alanında yeterliliğinin olmaması gibi benzer sorunları saptamıştır. Konu ile alakalı olarak ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programının içeriğini Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından planlanmaktadır. Bu planlama dahilinde araştırmanın yapıldığı dönemde rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı içerisinde zorunlu olarak özel eğitim ve öğrenme güçlükleri olmak üzere sadece iki tane özel eğitim dersi verilmektedir.

Bulgular göz önünde bulundurulduğunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adaylarının daha fazla özel eğitim dersine ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu bulgu alanyazında yapılan çalışmalarla örtüşmektedir (Cimşir & Carney, 2017; Cimşir & Hunt, 2018; Sargın & Hamurcu, 2010). Araştırmaya katılan öğretmen adayları sadece özel eğitim ve öğrenme güçlükleri derslerini aldıkları ifade etmişlerdir. Buradan yola çıkarak PDR lisans programında daha fazla özel eğitim derslerinin olması mesleki yeterliliği artıracak aynı zamanda PDR öğretmen adaylarına özel eğitimle ilgili farkındalıklarını artıracığı söylenebilir. Bu farkındalık ise toplumun hemen hemen bütün yönlerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitim fakülteleri içerisinde yer alan öğretmenlik lisans programlarının yaklaşık olarak hepsinde özel eğitimle ilgili ders sayısının az olduğu görülmektedir. Bu bağlamda benzer sonuçlar diğer öğretmenlik branşlarıyla yapılan çalışmalarda da ortaya çıkabilmektedir.

Bu durum özel eğitim dersini veren öğretim üyelerinin niteliğini etkilemektedir. Mevcut durumda ülkemizdeki 16 üniversite özel eğitim bölümü vardır. Bu üniversitelerde verilen servis derslerini özel eğitim alanında uzman personeller verebilmektedir. Diğer üniversitelerin öğretmenlik programındaki özel eğitim dersleri ise özel eğitim alan dışı uzmanlar tarafında verilmektedir. Yıldırım Doğru (2007) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin özel eğitim ve özel gereksinimi olan birey hakkında bilgi gereksinimleri olduğunu ortaya koymuştur. Okul rehberlik servisinde çalışan rehber öğretmenlerin öğretmenlere, ailelere özel eğitim ve özel gereksinimi olan birey hakkında rehberlik etme ve bilgilendirme yapma konusunda yeterliğe sahip olması gerekmektedir (Sucuoğlu, 2006).

Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde özel gereksinimli çocuklarla uygulama yapamadıkları belirlenmiştir. Ancak Studer (2005) rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde eğitim gören öğretmen adaylarının okullarda yapmış oldukları staj uygulamalarının önemli olduğunu vurgulamıştır. PDR öğretmen adaylarının böylece uygulamada yaşayabilecekleri sorunlar en aza inebilecektir. Okul ve öğrenci deneyimi artacak olan öğretmen adaylarının özel gereksinimi olan bireye yönelik farkındalığı ve bilgisi de artacaktır (Yiyit, 2001).

- Vural Batık, M., & Fırıncı Kodaz, A. (2018). Kurum deneyiminin psikolojik danışman adaylarının özel eğitim öz yeterlik algılarına etkisi. *19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(1), 902-929. DOI: 10.7822/omuefd.327621
- Batu, S., Kircaali-İftar, G., & Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000082
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods* (5nd ed.). Pearson Education.
- Bülbin, S., Ünsal, P., & Özokçu, O. (2004). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin önleyici sınıf yönetimi becerilerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 51-64.
- Cavkaytar, A., & Diken, İ. H. (2005). *Özel eğitime giriş* (3. baskı). Kök.
- Chadwick, B. A., Bahr, H. M., & Albrecht, S. L. (1984). *Social science research methods* (1nd ed.). Prentice-Hall.
- Cimsir, E., & Carney, J. V. (2017). School counsellor training, attitudes, and perceptions of preparedness to provide services to students with disabilities in inclusive schools in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 32(3), 346-361. <https://doi.org/10.1080/08856257.2016.1240340>
- Cimsir, E., & Hunt, B. (2018). Students with disabilities: Practical information for school counselors in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 40(2), 122-132.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5nd ed.). Sage.
- Çulhaoğlu İmrak, H. (2009). Okulöncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi (Tez No. 230596) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çelik, Ö., Yorulmaz, A., & Çokçalışkan, H. (2019). Öğretmen genel yeterlikleri açısından sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirmeleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 203-215. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548342>
- Çetin, Ç. (2004). "Özel eğitim alanında çalışmakta olan farklı meslek grubundaki eğitimcilerin yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1). 35-46.
- Demir, M. Y. (2009). Sosyal bilişsel teori. M. Sahin (Ed.), *Öğrenme teorileri: Eğitimsel bir bakışla* (5. baskı, s.77-129) içinde. Nobel.
- Elliott, D., & McKenney, M. (1998). Four inclusion models that work. *Teaching Exceptional Children*, 30(4), 54-58. <https://doi.org/10.1177/004005999803000411>
- Eripek, S. (2005). Zihin engelliler. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim*. (5. baskı, s. 37-52) içinde. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda ilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Gürkan, T. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki*. Sevinç.

- Gürsel, O. (2005). Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP). O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi* (3. baskı, s. 1-12) içinde. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi* (11. baskı). Nobel.
- Kargın, T., Acarlar, F., & Sucuoğlu, B. (2003). Öğretmen, yönetici ve anne-babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4(02), 55-76. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000207
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-15.
- Kargın, T. (2009). Özel gereksinimi olan öğrencilerin yerleştirilmesi ve Bep. G. Akçamete (Ed.). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (2. baskı, s. 77-112) içinde. Kök.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* (1. baskı, s. 17-22) içinde. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Küçükler, S. (1999). Özürlü çocuk ailelerine yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1(3), 3-29.
- Kuzgun, Y. (2016). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (13. baskı). Nobel.
- Larson, L. M., & Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26(2), 179-218. <https://doi.org/10.1177/0011000098262001>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Millî Eğitim Bakanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği. Millî Eğitim Bakanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf
- Orel, A., Töret, G., & Zerey, Z. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- Özgülven, İ. E. (2001). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik* (2. baskı). PDREM.
- Özgülven, İ. E. (2002). Özel eğitimde rehberlik. G. Can (Ed.), *Rehberlik* (1. baskı, s. 209-226) içinde. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research* (1nd ed.). John Wiley & Sons.
- Perry, S. N. (1993). School counseling. In G. R. Walz & J. C. Bleuer (Eds.). *Counselor efficacy: Assessing and using counseling outcomes research. Information Analyses* (pp. 37-51). ERIC.
- Sargın, N., & Hamurcu, H. (2010). Özel özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin sorunlarına ve beklentilerine yönelik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 323-329.
- Schunk, D. H. (2008). *Learning theories: An educational perspective* (5nd ed.). Pearson Educational.
- Studer, J. R. (2005). Supervising school counselors in training: A guide for field supervisors. *Professional School Counselor*, 8(4), 353-359.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili kaynaştırma uygulamaları* (1. baskı). Ekinoks.

- Tan, H. (2014). *Psikolojik danışma ve rehberlik* (5. baskı). Millî Eğitim.
- Tosuntaş, Ş. B. (2020). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin incelenmesi. *Academy Journal of Educational Sciences*, 4(1), 53-61.
- Tuğluk, M. N., & Kürtmen, S. (2018). Türkiye’de öğretmen yeterlikleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(30), 809-841. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.480236>
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yaklaşımı. A. A. Bir (Ed.). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (1. baskı, s. 173-193.) içinde. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Werts, G., Culatta R. A., & Tompkins J. R. (2007). *Fundamentals of special education* (3rd ed.). Pearson Merrill Prentice Hall.
- Yeşilyaprak, B. (2004). *Eğitimde rehberlik hizmetleri* (9. baskı). Nobel.
- Yıldırım Doğru, S. (2007). Kaynaştırma eğitimi veren sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki genel görüş ve sorunları. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 9(17), 166-180.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4nd ed.). Sage.
- Yiyit, F. (2001). Okul psikolojik danışmanların yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması (Tez No. 107444) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi- Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yüksel, K. (2010). Rehber öğretmen adaylarının özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz-yeterlik algıları (Tez No. 262339) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Extended Abstract

Introduction

In the “Special Education Services Regulation (ÖEHY)” published in 2018, the Ministry of National Education (MEB) defined special education as “education programs developed to meet the educational and social needs of individuals who differ significantly from their peers in terms of individual and developmental characteristics and educational qualifications, and specially It defines it as the education carried out in appropriate environments with trained personnel (MEB, 2018, p.1). In the Ministry of National Education, Guidance and Psychological Counseling Services Regulation (2020), “psychological counseling is a psychological assistance process carried out professionally with individuals and groups, aiming to enable individuals to gain self-knowledge, decision-making and problem-solving skills, to realize their personal and social harmony and to improve their well-being. defines as”. Guidance teacher/psychological counselor concepts are defined as “personnel who provide guidance and psychological counseling services in educational institutions, who are responsible for the implementation and coordination of the school guidance and psychological counseling program, and who provide guidance and psychological counseling services in guidance and research centers; On the other hand, psychological counselor defines it as “personnel who have received at least undergraduate education from psychological services in education, guidance and psychological counseling, psychological counseling and guidance or programs accepted as equivalent to this field” (MEB, 2020, p.2). The rate of encountering individuals with special needs in the institutions where they will work after graduation is quite high. For this reason, the professional competencies of teacher candidates who continue their education in the department of guidance and psychological counseling regarding special education and individuals with special needs gain importance. Self-efficacy studies with guidance and psychological counseling teachers generally

focused on their counseling ability (Larson & Daniels, 1998; Perry, 1993). As a matter of fact, in addition to the knowledge, skills, experiences and attitudes gained by the guidance and psychological teacher candidates, it is important that the self-efficacy perceptions of the individuals with special needs will affect the process positively (Aksoy & Diken, 2009).

Research Problem

This study aims to examine the opinions of prospective teachers of guidance and psychological counseling on special education. At the same time, it is aimed to determine how the views of teacher candidates have changed by updating the previous studies. In line with these purposes, an attempt was made to seek answers to the following research questions.

1. What are the opinions of teacher candidates studying in the department of guidance and psychological counseling on special education?
2. What are the opinions of teacher candidates studying in the department of guidance and psychological counseling about special education self-efficacy?

Method

Research Design and Participants

In this study, data were collected by semi-structured interview technique, researcher diary and document review.

Sample of the Research

Within the scope of our research, the participants were determined by purposive sampling method. According to Patton (2005), purposive sampling is useful in explaining facts and events. In this research, 15 teacher candidates (7 female and 8 male teacher candidates) attending the guidance and psychological counseling department of a university in Turkey and studying in the 4th grade in the fall semester of the 2019-2020 academic year.

Data Collection Tool and Analysis of Data

The researchers prepared semi-structured interview questions in accordance with the purpose of the researcher by scanning the relevant literature.

Results

In this part of the study, the data collected after daily, semi-structured interviews and document review were analyzed with descriptive analysis and the findings obtained from the answers given by the pre-service teachers to the interview questions were presented. Themes were formed according to the findings obtained from these analyzes. These themes that emerged in line with the opinions of teacher candidates; Insufficient number of special education lessons, not including applications with individuals with special needs, the nature of the course and the instructor's not being an expert in the field. In line with the findings obtained, suggestions for future research and practice are presented.

As a result, guidance and psychological counseling teachers are actively involved in the field of special education. Therefore, it is important to present future suggestions after the opinions of the guidance and psychological counselor teacher candidates on special education.

Updating guidance and psychological counseling undergraduate programs and including more courses related to special education can provide them with more information about special education. The courses given on special education should not only be theory-oriented but also practical. Special education and related courses should be conducted by faculty members who have a doctorate in special education or related field. It is necessary to increase the awareness of teacher candidates studying in the field of guidance and psychological counseling about special education. Within this, it is recommended that there should be attitude lessons towards the disabled in the departments. Determining the situation with other research methods (quantitative-mixed) should be discussed in more detail. This study was conducted only with

the Guidance and Psychological Counseling teacher candidates of a university. Studies should be conducted with different teaching programs of other universities and the results should be discussed. Within the scope of the study, only 15 pre-service teachers were interviewed. Different studies can be done with a larger sample.